

ad peccatum inducendos? Quocirca etiam mollioris ethices sectatores, ejusmodi commœdias damnant, & nedum Clericos, sed laicos quoque eas inspicientes, vix unquam gravem culpam evadere, communi calculo docent cum D. Thoma in 4. dist. 16. q. 4. art. 2. q. unic. 2. »Ad secundam quæstionem, secundum quod hujusmodi »spectacula, si sunt rerum turpium, »& ad peccatum provocantium, studiosa eorum inspectio peccatum est, »& quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale; »unde à tali inspectione omnes se arcere debent.»

XIII. Supervacaneum autem reputamus pluribus prosequi hoc cæteroquin gravissimum argumentum, quoniam jam illud copiosè pertractavimus in nostra Instit. 37. & Instit. 76. ubi plura in commœdiarum, & chorearum detestationem ex probatis Auctoribus excepta accumulavimus. De eodem argumento legi etiam potest secunda pars summæ Theologicæ S. Antonini lib. 3. cap. 6. & 7. theologicis notis illustrata, atque epist. 3. & 30. in Append. ad Theolog. domag. & moral. Natalis Alexandri, & Thomasinus cit. part. 3. lib. 3. cap. 45. & 46.

CAPUT XI.

Immeritò nimie severitatis insimulatur constitutio præscribens Sacerdotibus assiduam lectionem antiquorum Canonum Pœnitentialium.

Tanta diligentia majores nostri disquirebant, quæ unicuique peccato esset imponenda pœnitentia, ut, si enorme aliquod audiretur perpetratum crimen; quod vel ratione sui, vel ratione adjunctæ circumstantiæ, quamdam peculiarem, & gra-

viorem redoleret nequitiam, & turpitudinem, simul statim convenirent Episcopi ad deliberandum, quo pœnitentiæ genere esset illud expiandum; reque maturè discussa, ac tandem deliberata, singuli parœciis suis, quod communi consensu statutum fuerat, significabant. Hujus vetustissimæ Ecclesiæ praxis locupletissimus testis est Sanctus Cyprianus multis in epistolis, præcipuè *epistola 14. 18. 53. & 62.* eamque pluribus monumentis comprobat doctissimus Morinus de *Pœnitentia lib. 4. c. 17. lib. 6. cap. 14. & 15.* Tanti præterea momenti negotium æstimabatur, ut peccatores dignam, suoque reatui æquam subirent pœnitentiam, ut interdum etiam Romani Pontificis ea de re exquireretur sententia; & quandoquæ ad eundem ipse reus remitteretur dijudicandus, qua, & quanta pœnitentia à Deo, atque ab Ecclesia reconciliationem consequi mereatur. Theodebertus Francorum Rex Vigilium Papam interrogavit, qua pœnitentia plectendus esset, qui fratris sui uxorem duxerat; cui interrogationi Vigilus satisfecit epistola ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, quam habemus *tom. 1. Concil. Galliæ pag. 246.* In Concilio Lemovicensi anni 1031. *tom. 6. Collectionis Harduini part. 1. col. 891.* decretum est: »Si Episcopus parochianum suum »cum testibus, vel litteris Apostolicis »ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis »fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam imponendam, hic talis licenter »à Papa remedium sumere potest: » ibidemque circa finem factum narratur cujusdam militis Vasconis, qui, jubente Vasconum duce Sancio, seniorem suum occiderat, sed postea pœnitentia ductus Episcopum adiit, &

LIBER XI. CAPUT XI.

quo hoc accepit responsum: »Nescio tibi consilium ferre pœnitentiæ, »sed vade quantociùs ad Papam Romanam. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo, »si te ille abjecerit, numquam nec à me, nec ab aliquo invenies pœnitentiam.»

II. Quam autem aut Episcopi, aut Pontifices Maximi certo crimini semel imponendam statuerant pœnitentiam, in codicem referebatur, qui *Liber Pœnitentialis* est nuncupatus, ut deinceps regula esset, ad quam inferiores Sacerdotes se conformarent; & ne quisquam ab ea recederet, Episcopus in sua Synodo, atque in Dioecesis visitatione, id potissimum investigabat, an quilibet Presbyter librum haberet Pœnitentialem, suæ Dioecesis proprium, & an, secundum quod ibi præscriptum erat, pro modo culpæ, pœnitentiam injungeret. Discimus id ex Burchardo apud quem *lib. 1. cap. 94.* inter ea, quæ Episcopi in Dioecesanis Synodis quærere debent, hoc interrogat. 58. continetur: *Est aliquis, qui modum pœnitentiæ sibi injunctum non custodierit?* atque ex Reginone, suam canonum collectionem à modo exordiente visitandi Ecclesias, ubi *cap. 95.* hæc singulis Presbyteris ab Episcopo, aut Archidiacono facienda proponitur interrogatio: »Si habeat Pœnitentiale Romanum vel à Theodoro Episcopo, »aut à Venerabili Presbytero Beda editum, ut secundum quod ibi scriptum est, interroget confitentem, aut confesso modum pœnitentiæ imponat.»

III. Multi ex hisce libris Pœnitentialibus, ab Episcopis exaratis, perierunt; atque utinam ille extaret, quem accuratissimè conscripserat Cyprianus, ut ipsemet *epist. 52. ad Antonianum* testatur; inde enim exactissimæ pris-

corum Patrum in puniendis peccatis diligentia luculentum haberemus testimonium; sed licet plures ex illis desiderarentur, plures tamen, sapientissimo Dei consilio ad nos pervenerunt, ut ex illis discamus, quinam fuerit in Ecclesia Catholica veræ pœnitentiæ spiritus. Antonius Augustinus ad suam Juris Canonici epitomem antiquum attexuit Pœnitentiale Romanum, novem in titulos distributum, in quibus varia recensentur criminum genera, atque ex Conciliis, summorum Pontificum epistolis, ac Patrum sententiis, pœnitentiæ describuntur pro singulis imponendæ; & fortassè hic liber ille idem est, quem Nicolaus I. se mississe scribit ad Bulgaros, in responsione ad eorum quæsitæ *c. 75. Judicium Pœnitentiæ, quod postulatis, Episcopi nostri, quos in patriam vestram missimus, in scriptis secum utiquè deferrent; aut certè Episcopus, qui in vobis ordinabitur, hoc, cum opportuerit, exhibebit, t. 5.* Collectionis Harduini *col. 378.* Post Gratiani Decretum in editione Romana habentur canones Pœnitentiales, desumpti ex Summa Astensi; eosdemque canones, à mendis purgatos, qui librarium incuria in eos irrepserant, laudatus Antonius Augustinus adjecit libris Pœnitentialibus, Romano, Bedæ, & Rabani, opportunis & eruditis notis à se exornatis. Alios antiquos libros Pœnitentiales in lucem protulit Morinus in *Append. ad tract. de Pœnit.* Alios evulgavit Martene *tom. 2. de antiq. Eccl. ritib.* Liber Ven. Bedæ de *remediis peccatorum*, editus est *t. 6. Concilior.* Collectionis Labbeanæ, Capitulare Theodulphi Episcopi Aurelianensis, publici juris fecit Baluzius *tom. 7. Miscellan. pag. 21.* Muratorius bins Pœnitentiales ex Italicis depræpsit bibliothecis, alterum scilicet ex codice ms. Capituli Canonorum Vero-

nensium, alterum ex codicibus ms. monasterii Bobiensis, atque ambos edidit *tom. 5. Antiquit. Ital. medii ævi diss. 68.* S. Carolus Borromæus non solum vulgatos canones poenitentiales, sed innumeros alios, ex antiquis Conciliis, aliisque libris poenitentialibus in unum collegit, per decem distribuit Decalogi præcepta, eorumque lectionem summopere Sacerdotibus commendavit. Eandem verò S. Caroli collectionem, ad Sacerdotum poenitentiae Sacramentum administrantium instructionem, denuò typis Romanis imprimi jussit Gaspar Cardinalis Carpinus tempore Pontificatus Innocentii XII. cujus erat in Urbe Vicarius.

IV. Jam verò, si Episcopus in sua Synodo antiquos canones poenitentiales renovaret, suisque Constitutionibus annexeretur, animo inducendi Confessarios ad poenitentias imponendas, quæ pro unoquoque crimine sunt in illis præscriptæ, non solum rigidissimæ ethices sectatorem se ostenderet, sed rem planè impossibilem tentaret; etenim hac nostra lutulenta ætate, qua Fideles à pristino morum nitore & sanctitate defecerunt, tot interdum gravissimis sceleribus onerati ad sacramentale forum quidem accedunt, ut, si iisdem, secundum antiquos canones poenitentiales, foret injungenda poenitentia, hæc ad tot annos esset protrahenda, qui integrum eorundem vitæ cursum non exæquarent modò, sed excederent; quod *in cit. diss.* benè ponderavit Muratorius.

V. At, si Episcopus suis Synodalibus Constitutionibus canones inserat poenitentiales, vel eorundem studium, & cognitionem Sacerdotibus suadeat, aut etiam præcipiat, non ut illos, jam à multis sæculis obsoletos, ad usum revocet, sed dumtaxat ut eorundem notitia Confessariis prodesse

queat ad aliqualem proportionem servandam inter diversas peccatorum species, & poenitentiam pro singulis imponendam; ac præterea, ut iisdem Confessarii inde argumentum desumant ad aperiendam poenitentibus admissorum scelerum gravitatem, quæ tam longa, tam aspera, tamque formidanda vindicta, etiam, in hac vita, ab Ecclesia coërcebantur; si, inquam, hoc tantum consilio, id ab Episcopo fiat, statim Constitutiones Synodales inclamare, turbas ciere, Clerum, & Populum adversus eas concitare (quod aliquandò factum scimus) res planè intolerabilis est, atque à nullo cordato viro ferenda. Enimverò quam reprehensionem meretur Episcopus, qui plurium, sanctitate, & doctrina præstantium Præsulum vestigia premit? Quid à S. Carolo hac in re gestum fuerit, jam audivimus. Quid alii fecerint Antistites, mox subnectemus.

VI. In famigeratis Constitutionibus Matthæi Giberti, Episcopi Veronensis, Ecclesiasticæ disciplinæ ante Tridentinam Synodum instauratoris solertissimi, *cap. 18. tit. 6.* statuitur: „Confessarii canones poenitentiales „quasi quasdam regulas ediscant.... „ut sciant illos postea sapienter, & „discretè moderari, secundum peccati „circumstantias, & contritionis „qualitatem.“ Joannes Franciscus Bonhomius Vercellarum Episcopus, qui floruit post Tridentinum, in suis generalibus Decretis Ecclesiasticæ reformationis *pag. 213.* loquens de Confessario, ait: „Canonesque item poenitentiales rectè memoria teneat, ut „singulis criminibus congruam satisfactionem injungere valeat, simulque „ipsis poenitentibus, ut promptius, ac „libentius, quod jussi erunt, ipsi „præstent, diligenter exponat, quam „benignè hodie Ecclesia sancta gravis-

„si-

„simas antiquorum cononum poenas „in mitiores commutandas esse censuerit.“ Hoc ipsum à Catechismo Romano *ad tit. de Pœnit.* hisce verbis insinuat: „Ut poenitentes suorum „scelerum gravitatem magis agnoscant, operæ prætum erit, eis interdum significare, quæ poenæ quibusdam delictis, ex veterum cononum „præscripto, qui poenitentiales vocantur constitutæ sint.“ In Concilio Provinciali Florentino, habito anno 1518. atque à Leone X. confirmato, *pag. 120. & seq.* integri inferuntur antiqui canones poenitentiales, quibus hæc præfiguntur verba: „Hi sunt poenitentiales canones, quos „hic in fine subnectendos duximus ad „sublevandam simplicium Clericorum „imperitiam, ut, cum viderint, certam à Jure poenitentiam imponi, „ipsi melius arbitrium suum informare possint, quomodò, attentis confessione, fletu lacrymis, & dolore, „dispositione, & facultate confitentium, poenitentias salubriter moderari possint; nam qualitas temporum nostrorum, in quibus non solum merita, sed corpora defecerunt, non patitur, rigorem antiquorum cononum permanere; sed necesse est, illum à discreto Sacerdotis judicio temperari.“ In Synodo Amerina, habita anno 1595. ab Episcopo Antonio Maria Gratiano *cap. 146.* legitur: „Poenitentiarum cononum jure impositas singulis sceleribus poenas, poenitentiasque nosse Confessoribus perutile fuerit, cum ut ex iis ipsi melius, certiusque statuere valeant quæ cuique peccato definiendæ poenitentia sit, tum ut poenitentes ipsi à Confessoribus de prisci moris severitate edocti, quantum non benignius cum illis pia mater Ecclesia agat, intelligentes, hanc saltem ei gratiam re-

„ferant, ut à peccatorum consuetudine ob id diligentius abstineant.“ In Synodo Pragensi, celebrata anno 1605. & jussu Cardinalis Episcopi de Harrac, recusa anno 1650. *tit. de Pœnit.* dicitur: „Confessarii canones poenitentiales memoriæ mandent, ut singulis criminibus congruam satisfactionem injungant.“ In Synodo Osnabrugensi anni 1628. *cap. 17.* habetur: *Requiritur in Sacerdote scientia cononum poenitentialium.* Similes Episcoporum Italiae Synodales Constitutiones recensentur à Genetto *tom. 4. Theolog. Moral. tract. 6. cap. 7.* videlicet Cosmæ de Torres, Episcopi Perusini; Cardinalis Jacobi Sabelli, Archiepiscopi Beneventani; Cardinalis Joannis Baptistæ Lenii, Episcopi Ferrariensis; Vener. Servi Dei Cardinalis Pauli de Aretio, Episcopi Placentini; Cardinalis Bonifacii Cajetani, Archiepiscopi Tarentini; Cardinalis Cybo, sacri Collegii Decani, Episcopi Veliterni; Cardinalis Jacobi Boncompagni, Decessoris nostri in Archiepiscopatu Bononiensi.

VII. Quæ autem hucusque dicta sunt de poenitentialium cononum utilitate, pluribus argumentis confirmat Cardinalis de Aguirre *ad can. 11. 12. Concilii Toletani III. tom. 2. Collect. maxim. Concilior. Hispan.* eaque nituntur etiam auctoritate D. Thomæ, qui *quodlib. 3. quæst. 13. art. 1.* docet quidem: non esse nunc poenitentiam præscribendam ad exactam normam antiquorum cononum, sed simul expedire, ait, ut Confessarius poenitentii significet, quanta poenitentia pro singulis ab ipso perpetratis flagitiis expiandis esset olim ab Ecclesia definita; „Videtur satis conveniens, quod Sacerdos non oneret poenitentem gravè pondere satisfactionis; quia, sicut parvus ignis à multis lignis superpo-

si-

»suis de facili extinguitur, ita posset
»contingere, quod parvus effectus
»contritionis in poenitente nuper ex-
»citatus, propter grave onus satis-
»factionis extingueretur, peccatore
»totaliter desperante. Unde melius
»est, quod Sacerdos poenitenti indi-
»cet, quanta poenitentia esset sibi
»pro peccatis injungenda, & injun-
»gat sibi nihilominus aliquid quod
»poenitens tolerabiliter ferat, ex cu-
»jus impletionem assuefiat, ut majora
»impleat, quæ etiam Sacerdos sibi
»injungere non attentasset; & hæc,
»quæ præter injunctionem expres-
»sam facit, accipiunt majorem vim
»expiationis culpæ præteritæ ex il-
»la generali injunctione, qua Sacer-
»dos dicit: quidquid boni feceris,
»sit tibi in remissionem peccato-
»rum.»

VIII. Licet autem unicuique ca-
nones poenitentiales ad eum finem,
quem hucusquæ indicavimus, percur-
renti facile pateat, quam graves olim
fuerint poenitentia à peccatoribus sub-
eunda, attamen, quis crederet? non
defuerunt, qui aliquem ex iisdem cano-
nibus laxitatis nomine ausi sint repre-
hendere. De canone loquimur ex Ur-
bani II. epistola desumpto, quem re-
ferunt Baronius in *Analibus ad an-
num Christi 1089. num. 11.* & Gra-
tianus *caus. 23. quæst. 5. Cap. Ex-
communicatorum*; in quo nempe mo-
dica, & levis poenitentia præscribitur
ei, qui excommunicatum occiderit. En
Canonis verba: "Excommunicatorum
»interfectõibus, prout in Ordine Ec-
»clesiæ Romanæ didicistis, secundum
»intentionem, modum congruæ sa-
»tisfactionis injungere. Non enim eos
»homicidas arbitramur, quos adver-
»sus excommunicatos, zelo Catholi-
»cæ Matris ardentes, aliquos eorum
»trucidasse contingerit. Ne tamen ejus-
»dem Ecclesiæ Matris disciplina de-

»seratur, eo tenore, quem diximus,
»poenitentiam eis indicito congruen-
»tem, qua Divinæ simplicitatis oculos
»adversus se complacere valeant, si
»fortè quid duplicitationis pro humana
»fragilitate, in eodem flagitio incur-
»rerint." Hunc textum illustrans Car-
dinalis de Turrecremata in *Commen-
tariis* scribit, quod, si quis verò
zelo ductus excommunicatum occi-
derit, nullam meretur poenitentiam;
cui tamen subjiciendus est saltem ad
cautelam, si dubitetur, eum odio,
vel ira ad id impulsus fuisse.

IX. Ut autem intelligatur nihil
esse in relato Canone, quod veteri
canonicæ severitati repugnet, præ-
notandum est, communes olim fuis-
se, ex deplorabili temporum corrup-
tela, privatas quasdam inimicitias,
quæ non solum inter eos, quibus
præcipua illarum causa intercedat, sed
etiam inter eorum consanguineos, &
affines gerebantur, & diris modis
exercebantur. Hæ vocabantur *Faidæ*;
deque iis fusè agit Du-Cangius in
*Gloss. ad Scriptores med. & infim.
Latinatis edit. Paris, 1733. in verb.
Faida*, & in dissertatione ad Join-
villam *de privatis bellis*. Porro cir-
ca medium sæculi XI. utraque po-
testas, Ecclesiastica nimirum, & Se-
culares, ut privatas hæc inimicitias
seu potius privata bella, ex quibus tot
hominum strages, ac bonorum devas-
tationes oriebantur, de medio tole-
rent, conjunctis viribus plura moliri
cœperunt. Quæ cum ad tantum ma-
lum penitus extirpandum non sufficis-
sent, ut illud saltem intra modum ali-
quem coërcerent, certos per hebdoma-
dam dies præsinierunt, quibus ab ho-
micidiis, atque rapinis cessandum abs-
tinendumque esset, qui dies *treuga
Domini* appellati fuerunt; ut videre est
apud Pagium *Critic. in Annal. Baro-
nii ad ann. Christi 1034. n. 3. & 4.* &
apud

CAPUT XII.

*Animia severitatis nota vindicatur
Synodalis constitutio, quæ mulieri-
bus vetat vanos ornatus, cum ad
Poenitentia & Eucharistiæ Sa-
cramenta accedunt.*

Duo gravissimi Theologi sapienter
admodum, & doctè de mulie-
rum ornatu agunt. S. Thomas 2. 2.
quæst. 169. art. 2. docet, mulierem,
quæ eo fine se ornat, ut intuentes
ad libidinem provocet, lethale pec-
catum committere. Admittit quidem,
licitè uti posse ornatibus eam, quæ
matrimonio juncta est; si modò id fa-
ciat, ut placeat viro suo, ne is
alienas mulieres concupiscat, sed ip-
sius tantum amore contentus sit; at
quæ mulieres neque nuptæ sunt, ne-
que nubere volunt, si tali ornatu
virorum amorem sibi conciliare in ani-
mo habeant, lethaliter eas peccare,
idem S. Doctor affirmat: cæterum, si
levitate quadam ad se ornandas du-
cantur, venialem tantum culpam
contrahere. Deinde in *responsione ad
secundum*, ubi de fuce agit, quo
mulieres quædam faciem pingere con-
sueverunt, statuit, eas etiam gravi
se scelere obstringere, *si propter las-
civiam, vel in Dei contemptum hu-
jusmodi pigmentis utantur, & ta-
men, pro ea, qua præstat, judicii
æquitati, distinguit inter eum casum,
cum mulier fuce utitur, ut speciosa
ac pulchra appareat, quæ vera pul-
chra ac speciosa non est; & alterum,
cum fuce ac figmento obducere dum-
taxat intendit vitium aliquod corporis,
atque deformitatem, quæ morbo ali-
quo, seu alia fortuita causa, ei adve-
nit; atque in hoc secundo casu pec-
carum saltem lethale mulierem non
admittere existimat.*

apud Gonzalez in *cap. Treugas*, qui est
Alexandri III. *de treuga & pace, num.
9.* Has igitur treugas Domini infrin-
gentes, excommunicationis sententiam
incurrebant. Cum autem Urbanus II.
Pontifex in præcitata sua Decretali de
iis loquatur, qui hujusmodi violatores,
& ob id excommunicatos, interfecis-
sent; neque verò dispositionem suam
ad alios quorumcumque excommuni-
catorum interemptores extendat (id
quod ab aliquibus male creditum fuit)
satis patet, non eum descivisse ab an-
tiqua disciplinæ severitate adversus
homicidas, sed prudenti moderatione
Ecclesiasticam legem attemperasse
juxta temporum circumstantias, quæ
id maximè postulabant, ut impuniti
non abirent violatores treugæ Domini,
per quam unice privatorum bellorum
calamitatibus modus aliquis afferri
poterat. „Si raptores istos, pacisque
»violatores, ab utraque potestate
»proscriptos, occidi contingeret à
»quoquam privato zelo justitiæ; non
»homicidii poena canonica, & ordi-
»naria, sed leviori, & remissiori sa-
»tisfactione culpam illam diluendam
»docet Urbanus II. qui de hoc solo
»genere excommunicatorum intelli-
»gendus est, non autem de omnibus
»excommunicatis, ut quidem sibi ma-
»lè feriat persuaserunt. Cujus inter-
»pretationis eò lubentius hæc memini,
»quòd ea leviori posse mihi videatur
»invidia, quæ ob textum hunc male
»intellectum, creari solet adversus
»summos Pontifices." Ita scribit Pe-
trus de Marca *de Concord. Sacerd. &
Imper. lib. 4. cap. 14. num. 3.*

II. Iisdem vestigiis insistit S. Antoninus in *Summa part. 2. tit. 4. cap. 5. de Præsumptionibus §. 5. & §. 8.* ubi de muliebri ornatu disserit, qui rarius in singulis regionibus, aut locis in usu est; & quidem, si pravo animo ac consilio eos ornatus mulieres adhibeant, lethale; si verò vanitatis potius causa id faciant, veniale peccatum eas committere, ait. Verùm cum accidere posse praveat, ut qui oculum adijcit sic comptæ, & ornate mulieri, non tam hujus culpa, quam vitio suo, ad concupiscentiam inflammetur; prudenter animadvertit, quod, dum in tentio, ac mens mulieris improba non est, peccati occasio accepta potius dici debet, quam data. Sylvius tamen in *comment. ad citatum articulum S. Thomæ* optimè monet, quòd, quando ornatus illi justis modestiæ finibus non continentur, licet patrio more, & consuetudine excusari dicantur, nihilominus *Confessariorum, & Concionatorum est, prudenter operam dare stultis ejusmodi consuetudinibus extirpandis.*

III. Duorum, quos hic adduximus, Theologorum, doctrina, & sanctitate insignium, sententiam auctoritatemque libentissimè sequimur; ac prudentissimo quoque Sylvii consilio facile assentimur. Neque verò Episcopo suaderemus, ut eam provinciam plenam laboris, atque periculi susciperet, ut Synodalibus Constitutionibus unum, aut alterum muliebrem ornatum proscriberet. At, si mulieribus graviter præcipiat, ne vanis ornatus comptæ ad Ecclesiam se conferant, multoque magis si eisdem ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ accedere prohibeat, nisi omni vanitate deposita, ac pectore præsertim operto, decentes compositæ incedant; tum certè, si Constitutioni Synodali (ut aliquando evenisse novimus) aliqua

severitatis duritiæque nota inuratur, negligi omninò hæc debebit, neque bonæ necessariæque legi præsidium denegabitur, quo debitam executionem sortiatur.

IV. S. Paulus Apostolus *epist. 1. ad Corinth. cap. 11.* mulierem, dum Deum orat, velo caput suum obtegerè jubet *propter Angelos.* Hunc Apostoli locum interpretantur Estius, Cornelius Alapide, & Calmet, qui etiam concordantes citant aliorum Interpretum sententias, existimant, mulieribus Apostolum præscripsisse, ut caput velo obducerent in argumentum suæ ipsarum modestiæ ac pudoris, præcipuè verò cum sacra Mystèria celebrantur, ob reverentiam, quam erga bonos Angelos adhibere debent, qui semper in Templo præstò sunt, & sacris Altaribus adstant. Sed, ut ex Ecclesiasticæ potissimùm disciplinæ praxi justum de hac re judicium efformari valeat, si à sanctissimis, qui ante nos fuerunt, Episcopis, qui que optimi regiminis laude magnoperè celebrantur, passim in Synodis statutum fuisse constet, ut mulieres Ecclesiam ingredientes, multoque magis ad Sacramenta accedentes, abstineant omninò à vanis ornatus, & vestimentorum luxu, qui Christianam modestiam dedecet; æquis erit, qui similia statuta, atque decreta, ab egregio aliquo ætatis nostræ Episcopo edita, veluti inaudita severitatis speciem referentia, damnare audeat, aut vituperare?

V. Porrò S. Carolus Borromæus non semel hac in re quid observandum sit edixit, id est *part. 4. Actor. pag. 514. & seq. & pag. 758.* atque in Concilio Provinciali I. *part. 2. Constitutionum Actor. part. 1. pag. 8.* quibus in locis observare est, quomodo mulieribus vetet, ne vestibus plus æquo splendidis, aut diffluentibus, atque cau-

caudatis utantur, ne capillos calamistris intorqueant, vultum fuco deliniant, præcipuè verò ne ad Sacramenta accedant pectus apertum habentes, aut tenuissimo velo involutum; cum ita undequaque coopertas eas esse velit, ut nihil nudatum, præter vultum, appareat. Ibidem videre licet, quo pacto illas à Sacramentorum usu repelli omninò jubeat, si fortè dissimili ratione, & modo ad ea accedant. Videatur etiam Synodus auctoritate Apostolicæ Sedis celebrata ab Episcopo Attrebatensi anno 1636. & à Sylvio *loco superius citato* commemorata, in qua similiter mulieribus districtè præcipitur, ne ad Ecclesias se conferant, neve ad Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta accedant, *guttur, & pectore discooperitis.* Italicas etiam nostrates Synodos videre licet; Amerinam scilicet ab Antonio Maria Gratiano Episcopo habitam anno 1595. *cap. 77.* Farfensem à Cardinali Carolo Barberino coactam anno 1685. *c. 9.* Æsinam à Cardinali Petrucio celebratam eodem anno *tit. 14.* Nonantulanam à Cardinali de Angelis Abbate congregatam anno 1688. *cap. 12.* Fulginatensem ab Episcopo Baptistello convocatam anno 1722. *c. 19. num. 5.* & hæc quidem Synodus ultimo loco memorata, cum à quibusdam immeritò carperetur, in contradictorio judicio propugnata est, ac vindicata, quo tempore nos in minoribus constituti munere Secretarii Congregationis Concilii fugebamur, ut alibi diximus. Quod si tot tantoque Præsules, S. Caroli Borromæi legibus, & institutis miro consensu inhaerentes, immodicæ severitatis arguere temerarium esset; sequitur, ut aliorum quoque Constitutiones, in quibus similia jubeantur, eo nomine reprehendere, sine temeritatis vitio, non liceat.

VI. Denique nullo pacto prætermittendum est celebre Edictum, jussu Ven. Dei Servi Innocentii Papæ XI. promulgatum, confirmatumque à san. mem. Clemente XI. die 5. Julii 1713. quo disertis verbis prohibetur, ne ad sancta Sacramenta, præsertim Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, illæ mulieres admittantur, quæ cum debita modestia ad ea non accedunt, quæque humeros, pectusque veste, seu panno, aliove integumento, quod translucidum non sit, opertum non habent. Quæ quidem Edicta, licet per organum Cardinalis Urbis Vicarii proposita, ab iis Pontificibus uti Romanæ Urbis Episcopis tantummodò lata fuerint, possunt tamen & debent pro regula & exemplo à cæteris Episcopis haberi, & suscipi; ut, cum eorum normam sequutos se esse ostenderint, opposita ipsis nimis severitatis nota continuò evanescat.

CAPUT XIII.

Exemplis ostenditur, quanam sit severitas in Synodalibus Constitutionibus evitanda; & singulatim disseritur de Constitutione prohibente usum tabaci ante Eucharisticam Communionem; atque expenditur alia Constitutio, qua interdicitur Clericis, ne Secularium patrocinio, & favore Ecclesiastica Beneficia assequi studeant.

In superius citato Concilio Provinciali Mexicano, habita anno 1585. quod Cardinalis de Aguirre in *præfat. ad tom. 4. Concilior. Hispan. n. 16.* à Sede Apostolica approbatum affirmat, *lib. 3. tit. 15. §. 13. cit. t. 4. pag. 356.* ita cautum legitur: "Ob reverentiam, quæ Eucharistiæ percipiendæ exhibenda est, præcipitur, ne ullus Sacerdos ante Missæ cele-

»bra-

brationem, aut quævis alia persona, ante communionem, quidquam tabaci, picitive, aut similiter medicamenti causa, per modum fumalis evaporationis, aut alio quovis modo percipiat." Haud absimile edictum anno 1642. promulgavit Cardinalis Borgia Archiepiscopus Hispalensis, quo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ jussi sunt Sacerdotes à tabaci usu abstinere, una ante Missæ celebrationem, altera post eandem celebratam hora.

II. His suffulti auctoritatibus Clericatus de Sacram. Eucharist. decis. 54. num. 12. cas. 2. Natalis Alexander in Theolog. dogmat. & moral. tom. 1. in Append. 1. variat. epistolar. epist. 45. Sarnelius Episcopus tom. 6. Epist. Ecclesiast. epistol. 30. Hurtado Resolut. moral. tom. 2. tract. 11. cap. ultim. docuerunt, oportere, ac decere, ut Episcopi in suis Synodis edicant, ut à nemine ante Missæ celebrationem, aut sanctissimæ Eucharistiæ perceptionem, tabaci folium mandatur, quod à plerisque fit ad sputa, & phlegmata ex ore projicienda, aut illius fumus attrahatur, vel in pulverem redactum naribus ingeratur, quia valdè indecens illi visum est, ut quis ore, & naribus tabaco conspurcatis, ejusque redolens graveolentiam, ad sanctissimam accedat Eucharistiam. Fuerunt præterea, qui tabaci usum, ante accessum ad sacram Communionem, jam omnibus ab Ecclesia vetitum putarunt, eò quòd etiam illius fumus in os injectus, & pulvis naribus attractus jejunium frangat naturale. Ita quippè opinati sunt Alphonsus de Leone in Quæst. moral. de Cocholate part. 2. §. 4. n. 10. & seqq. & Lezana tom. 3. verb. Eucharistia n. 10. Sed istorum opinio confutata est à Pasqualigo in praxi jejunii decis. 438. Diana in edit.

coord. tom. 2. tract. 1. resol. 127. Hurtado cit. loc. num. 393 & Cardinalis de Lugo Respons. moral. lib. 1. dub. 9. Siquidem nec tabaci fumus, nec pulvis naribus ingestus, est vera comestio, aut potatio, quibus dumtaxat naturale jejunium solvitur. Aliqua tamen difficultas adhuc remanet de tabaci folii masticatione, qua naturale jejunium violari, si aliquid succi ex illo spressi in stomachum trajiciatur, tanquam certum asserit citatus de Leone, cui etiam Pasqualigo, & Diana consentiunt, dummodò non fortuito, & præter intentionem id contingat. Sed addit Hecquet in suo tract. de Dispens. Quadragesim. tom. 2. part. 3. cap. 18. numquam fortuito, sed necessariò id evenire; siquidem qui tabaci folium dentibus conterit, id ipsum animo intendit, ut scilicet illius succo stomachus à pituita, & phlegmate abstergetur. Ex adverso autem Zachias Quæst. Medico-legal. lib. 9. tit. 7. quæst. unic. num. 33. citatus Cardinalis de Lugo num. 5. & seq. eoque teste, plures Theologi Neapolitani, ab ipso interrogati, censent, nulla ratione per tabaci masticationem frangi jejunium naturale; quia ejus succus, quamquam in stomachum dilabatur, non est aptus ad nutriendum, sed dumtaxat ad stomachi fibras irritandas.

III. Verum, quidquid sit de hac quæstione, quam in medio relinquimus, de solo agente tabaci fumo, aut pulvere naribus attracto, illud idem hîc repetimus, quod jam lib. 10. cap. 3. num. 2. prænotavimus, nimirum nequaquam hodie expedire, ut illius usus sub censurarum pœna interdicator, etenim, quamquam olim quamdam præferret turpitudinem, atque indecentiam, propter quam Innocentius X. & Innocentius XI. excommunicatione perculerunt quotquot taba-

bacum sumere audent intra Vaticanam Basilicam, atque Urbanus VIII. sub eadem pœna idem antea fieri vetuerat intra Ecclesias Diocesis Hispalensis; hodie tamen, cum à communi consuetudine sit adeo cohonestatus, ut nulli prorsus scandalum præbeat, aut admirationem causet, quod benè perpenderit Lazarus Benedictus Miglioruccius Instit. Jur. Canon. tom. 1. pag. 187. nimium profectò severum se præberet Episcopus si Mexicanæ, aliarumque similium Synodorum vestigiis insistens, aut omnibus ante sacræ Eucharistiæ perceptionem, aut solis Sacerdotibus ante Missæ celebrationem tabacum interdiceret, adjecta præsertim in transgressores censurarum pœna. Quapropter, cum Nos in minoribus constituti, sacræ Congregationis Concilii Secretarii munus obiremus, semper Episcopis auctores fuimus, ut ejusmodi Constitutionem, jam aliquandò formatam, à suis Synodis subtraherent, ne nimii rigoris notam incurrerent, aditumque aperirent subditorum querelis ad Sacram Congregationem Concilii deferendis; quod multò magis iisdem consulendum ducimus, postquam san. mem. Benedictus XIII. exploratum habens, à tabaci usu omnem nunc abesse inhonestatem, atque indecentiam, illum sumere permisit intra Vaticanam Basilicam.

IV. Alia nimii rigoris exempla nobis suppeditant sæpius in hac lucubratione commemorata Decreta Synodalia Episcopi Midensis. Inter ea, quod decimum erat in ordine, præter infamiae notam, atque etiam excommunicationem ipso facto incurrendam, ad officium, aut Beneficium asequendum, statim inhabilem decernebat, quicumque sive Secularis, sive Regularis, pro illo aut obtinendo, aut retinendo, potestatis secularis auxilium, & patrocinium postulasset. Undecimum verò

Decretum, ad Ordinarii arbitrium, suspensum pronuntiabat, qui pro eodem pariter Beneficio retinendo, aut obtinendo, modò illud non esset jurispatronatus, commendatitiam epistolam à quocumque laico ad suum Ordinarium impetraret. De hujusmodi Decretorum firmitate, in Sacra Congregatione de Propaganda Fide remissa fuerant, examinanda, actum est die 24. Augusti 1686. & decisum, revocanda; eò quòd nimio essent rigore conspersa, onusque imponerent intolerabile. Equidem S. Carolus Borromeus, quem nemò certè dicet plus æquo indulgentem, aut Ecclesiasticæ disciplinæ in sua provincia stabilinæ minus studiosum; ad eundem eradicandum abusum, cui Midensis Episcopus obviare voluerat, in suo primo Concilio Provinciali Mediolanensi part. 2. Act. Eccles. Mediol. part. 1. pag. 14. decretum formavit longè suavius, hisce verbis conceptum: *Qui Beneficium Ecclesiasticum vacans multis & ambitiosis precibus per se, vel per alios petierit, eo facto ita reddatur indignus, ut per biennium in eum neque aliud Beneficium conferri possit.* Nulla hîc à S. Carolo irrogatur excommunicatio, nulla inuritur suspensio; non perpetua, sed temporaria ad duos tantum annos duratura, inhabilitate ad Beneficium assequendum afficitur, quî, non una officiosa epistola, sed multis iteratis, atque ambitiosis precibus illud ab Episcopo conatur extorquere. Si intra eosdem limites secontinuisset Episcopus Midensis, nimii rigoris notam profectò evasisset.

